

Učbeniki FKPV

Uvod v sociologijo

mag. Bojan Macuh

Celje 2013

Mag. Bojan Macuh

UVOD V SOCIOLOGIJO

2. izdaja

Strokovna recenzija ■ **doc. dr. Simona Zavratnik**

Lektoriranje ■ **Milena Kerndl**

Izdala in založila ■ **Fakulteta za komercialne in poslovne vede
Celje 2013**

Zbirka ■ **Učbeniki FKPV**

Oblikovanje ovitka: ■ **Tomaž Perčič**

Tisk ■ **Kabis, Laško
2013**

Naklada ■ **100 izvodov**

Cena ■ **20 EUR**

© **2013 Fakulteta za komercialne in poslovne vede**

Kopiranje oz. razmnoževanje brez pisnega dovoljenja FKPV je prepovedano.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316(075.8)

MACUH, Bojan

Uvod v sociologijo / Bojan Macuh. - 2. izd. - Celje : Fakulteta
za komercialne in poslovne vede, 2013. - (Zbirka Učbeniki FKPV)

ISBN 978-961-6825-77-1

267739136

Kazalo vsebine

1 Sociologija.....	12
1.1 Pojem družbe	13
1.2 Teorije o družbi.....	13
1.2.1 Funkcionalizem	14
1.2.2 Marksizem.....	14
1.2.3 Interakcionizem	14
1.3 Sociologija in družbene vrednote	15
2 Pojem družbe, družbeni procesi in družbeni odnosi.....	16
2.1 Kultura in družba.....	16
2.1.1 Socializacija.....	16
2.1.1.1 Primarna socializacija.....	17
2.1.1.2 Sekundarna socializacija.....	18
2.1.1.3 Terciarna socializacija	18
2.1.1.4 Resocializacija	18
2.1.1.5 Socializacija in življenjski potek.....	18
2.1.2 Norme in vrednote.....	18
2.1.3 Status in vloga.....	19
3 Značilnosti, vsebine in posledice vloge posameznika v družbi.....	21
3.1 Vloga posameznika kot družbenega bitja.....	21
3.2 Družbene neenakosti in družbene stratifikacije	21
3.2.1 Naravne in družbene neenakosti	21
3.2.2 Neenakost med spoloma.....	22
3.2.3 Delitev dela glede na spol.....	23
3.2.4 Razlike med spoloma	25
4 Družina	28
4.1 Opredelitev pojma.....	28
4.2 Vrste družin in sorodstvenih vezi	29
4.2.1 Patriarhalna družina	30
4.2.2 Matriarhalna ali matrifokalna družina	30
4.2.3 Jedrna ali nuklearna družina in razširjena družina	30
4.2.4 Enostarševska družina	31
4.2.5 Tipi enostarševskih družin	32
4.2.6 Rekonstituirana družina	33
4.3 Zakonska in izvenzakonska zveza.....	34
4.3.1 Privlačnost, ljubezen, partnerstvo	34
4.3.2 Zakonska (partnerska) zveza	35
4.3.2.1 Izvenzakonska zveza	37
4.3.2.2 Istospolno gibanje in istospolna partnerska zveza.....	38
4.3.2.3 Razveza zakonske in izvenzakonske zveze	39
4.3.2.4 Vloga matere v družini.....	40
4.3.2.5 Očetje in njihova vloga v družini pri nas	42
4.3.2.6 Nasilje v družini.....	43
4.3.2.6.1 Fizično nasilje	45
4.3.2.6.2 Psihično nasilje	45
4.3.2.6.3 Spolno nasilje	46

4.3.2.6.4	Ekonomsko nasilje	46
4.3.2.6.5	Vzroki za nasilje v družini	47
4.4	Družbene skupine	47
4.4.1	Primarne in sekundarne družbene skupine	48
4.4.2	Formalne in neformalne družbene skupine	48
4.4.3	Etničnost in etnične skupine	49
4.5	Generacija.....	50
4.5.1	Mladina	50
4.5.2	Starejši.....	51
4.5.2.1	Starejši in družba	51
4.5.2.2	Starejši in delo	52
4.5.2.3	Starejši in izobraževanje	53
4.5.2.4	Vloga starejših v sodobni post-moderni družbi.....	54
5	Globalizacijski procesi, njihovi vplivi in posledice	55
5.1	Globalizacija.....	55
5.2	Področja globalizacije.....	57
5.2.1	Politična globalizacija	57
5.2.2	Globalizacija kulture	58
5.2.3	Ekonomska globalizacija	58
5.2.4	Informacijska revolucija.....	59
5.3	Posledice globalizacije	59
5.3.1	Globalizacija in slovenska družba	61
5.3.2	Demografski vplivi globalizacije.....	62
5.3.3	Vplivi globalizacije na ekologijo in ekološko osveščenost.....	64
5.3.3.1	Ekologija in ekološki problemi	64
5.3.4	Globalizacija in kriminaliteta	66
5.3.4.1	Prostorska mobilnost	66
5.3.4.2	Globalizacija in kriminal	66
5.3.4.2.1	Kriminal kot največja posamična industrija	67
5.3.4.2.2	Kriminaliteta in deviantnost.....	68
5.3.4.2.3	Kazniva dejanja in kazenske ovadbe v Sloveniji 2003–2009	68
6	Delo, revščina, nezaposlenost in ekonomsko življenje	70
6.1	Delo	70
6.2	Prosti čas	71
6.2.1	Vplivi dela na prosti čas	72
6.3	Delitev dela	73
6.3.1	Delitev dela glede na spol	74
6.3.2	Spol in stratifikacija	75
6.3.3	Siva ekonomija.....	77
6.3.4	Problem sive ekonomije v Sloveniji	79
6.4	Brezposelnost	79
6.4.1	Brezposelnost in EU	81
6.4.2	Nadomestilo za brezposelnost	82
6.4.2.1	Registrirana brezposelnost v Sloveniji	84
6.4.3	Brezposelnost in mladi	84
6.4.4	Starejši in brezposelnost	85
6.5	Revščina	90
6.5.1	Absolutna in relativna revščina.....	91
6.5.1.1	Absolutna revščina	91
6.5.1.2	Relativna revščina	92
6.5.1.3	Revščina in človekove pravice	93

6.5.1.4	Revščina v Sloveniji	93
6.6	Sindikati in sindikalna gibanja	96
6.6.1	Namen sindikata in članstvo	98
7	Vloga in pomen komunikacije ter medijev v postmoderni družbi	100
7.1	Mediji	100
7.1.1	Pomen in vloga množičnega komuniciranja	101
7.1.2	Značilnosti množičnega komuniciranja	101
7.2	Tiskani mediji	101
7.3	Televizija	102
7.4	Internet	102
7.4.1	Zgodovina interneta	103
7.4.2	Storitve interneta	104
7.4.3	Spletna socialna omrežja	105
7.5	Mediji in oblast	107
7.6	Vzgoja za medije	107
8	Država, izobraževalne institucije in religija	109
8.1	Država, politične stranke in slovenski politični sistem	109
8.1.1	Država	109
8.1.2	Politične stranke	111
8.1.3	Slovenski politični sistem	111
8.2	Državne institucije	111
8.2.1	Izobraževanje in šolstvo	111
8.2.1.1	Predšolska vzgoja	112
8.2.1.2	Primarno izobraževanje	112
8.2.1.3	Sekundarno izobraževanje	114
8.2.1.4	Terciarno izobraževanje	114
8.2.1.5	Management in izobraževanje	116
8.2.1.6	Pomen učenja v organizaciji	116
8.2.2	Zdravstvo	117
8.2.3	Socialno skrbstvo	117
8.3	Religija	119
8.3.1	Definicija religije	119
8.3.2	Religija in drugi družbeni pojavi	121
8.3.2.1	Religija in morala	121
8.3.2.2	Tipi religije in verskih organizacij ter sekularizacija	121
8.3.2.3	Religija in politika	123
8.3.2.4	Religija in vojna	123
8.3.2.5	Verovanje in pripadnost verskim skupnostim	124
9	Vloga in pomen kulturnega in socialnega kapitala za globalno družbo	127
9.1	Pojem kulture	127
9.1.1	Sestavine kulture	128
9.1.2	Kultura in civilizacija	128
9.1.3	Norme in vrednote	129
9.1.4	Množična kultura	130
9.1.5	Subkultura	131
9.2	Morala in navade	131
9.2.1	Šege in navade	132
9.2.1.1	Življenjske šege in navade	132
9.2.1.2	Letne ali koledarske šege in navade	133
9.2.1.3	Delovne šege in navade	133

9.3	Etničnost, nacionalizem, multikulturalnost in migracije	134
9.3.1	Etničnost.....	134
9.3.1.1	Nacionalna odprtost.....	134
9.3.1.2	Etnični konflikti.....	137
9.3.2	Nacionalizem	137
9.3.3	Multikulturalnost.....	138
9.3.4	Migracije	139
9.3.4.1	Definicija migracij in migranta	139
9.3.4.2	Vzroki za migracije.....	140
9.3.4.3	Vpliv globalizacije	141
9.3.4.4	Vloga migracij v današnjem času.....	141
9.3.4.5	Delovne migracije v Sloveniji v letu 2011	141
10	Vseživljenjsko učenje in izobraževanje	143
10.1	Opredelitev pojma	143
10.1.1	Razvoj osebnosti in vseživljenjsko izobraževanje.....	144
10.2	Formalno, neformalno izobraževanje in aformalno učenje.....	144
10.3	Cilji programa vseživljenjskega učenja	145
10.4	Namen vseživljenjskega učenja.....	145
10.5	Vseživljenjsko izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju.....	146
10.6	Izobraževanje odraslih in andragogika	147
10.6.1	Izobraževanje odraslih	147
10.6.2	Andragogika.....	147
11	Socialna gerontologija	148
11.1	Opredelitev pojma	148
11.2	Kakovostno staranje.....	149
11.2.1	Programi za materialno varnost	150
11.2.2	Programi izobraževanja	151
11.2.3	Programi za razvedrilo	152
11.2.4	Priprava na obdobje po upokojitvi	153
11.2.5	Programi prostovoljstva.....	153
11.2.6	Programi oskrbe starejših	154
11.2.7	Program kakovostnega umiranja.....	155
11.3	Stari ljudje v Sloveniji	156
11.3.1	Staranje prebivalstva na svetu	156
12	Zaključek.....	159
13	Literatura in viri	160

Kazalo slik

Slika 1: Aristotel.....	12
Slika 2: Emile Durkheim	12
Slika 3: Ali smo res vsi enaki?	22
Slika 4: Misija (ne) mogoče	23
Slika 5: Razlike med spoloma obstajajo	25
Slika 6: Nuklearna družina.....	29

Slika 7: Družina danes in nekoč.....	31
Slika 8: Enostarševska družina	32
Slika 9: Enostarševska družina	32
Slika 10: Poroka.....	35
Slika 11: Homoseksualna in lezbična partnerska/zakonska zveza	38
Slika 12: Razveza je lahko tudi olajšanje	39
Slika 13: Sodobna mati	41
Slika 14: Sodobni oče	42
Slika 15: Vsaka četrta ženska je doživela fizično nasilje	45
Slika 16: Moški – žrtev ženskega nasilja	45
Slika 17: Nesprejemljivo spolno nadlegovanje	46
Slika 18: Zelo prisotno nasilje v sodobni družini.....	47
Slika 19: Skupki so ena od družbenih skupin	47
Slika 20: Romi so tipična etnična skupina pri nas.....	49
Slika 21: Na mladih svet stoji	50
Slika 22: Brez starejših ne gre	52
Slika 23: Delo krepí	53
Slika 24: Globalizacija, globalizacija.....	56
Slika 25: Hitre ekološke spremembe.....	60
Slika 26: Globalizacija vpliva tudi na demografijo.....	63
Slika 27: Onesnažujemo	65
Slika 28: Ekološke katastrofe	65
Slika 29: In kdo so krivci?	65
Slika 30: Kriminaliteta se je razmahnila.....	66
Slika 31: Prostovoljno delo.....	70
Slika 32: Prosti čas je zelo potreben	71
Slika 33: Delo na črno – velika nevarnost za gospodarstvo	79
Slika 34: Iskanje zaposlitve	80
Slika 35: Upanje umira zadnje	80
Slika 36: Mladi iskalci zaposlitve	85
Slika 37: Vedno več starejših je brezposelnih	86
Slika 38: Revščina je med nami	91
Slika 39: Ostajamo brez.....	91
Slika 40: Ostaja drobiž	92
Slika 41: Stavka	97
Slika 42: Sindikalisti	97
Slika 43: Internet – okno v svet	103
Slika 44: Računalniški strežniki.....	104
Slika 45: Socialna omrežja.....	106
Slika 46: Platonova država	110
Slika 47: Država Slovenija	110
Slika 48: Vrtec.....	112
Slika 49: Sekundarno izobraževanje	114
Slika 50: Zasebno šolstvo	115
Slika 51: Potrebujemo dober zdravstveni sistem.....	117
Slika 52: Gneča	118
Slika 53: Religije sveta.....	120
Slika 54: Svetovne religije	122
Slika 55: Verske vojne	124
Slika 56: »Pojem« slovenske kulture.....	127
Slika 57: Kultura različnih civilizacij	128
Slika 58: Maribor – prestolnica kulture 2012	130
Slika 59: Različne subkulture	131

Slika 60: Rojstvo.....	132
Slika 61: Jaslice.....	133
Slika 62: Delovne šege in navade	133
Slika 63: Etničnost in kultura.....	135
Slika 64: Krepimo etnične vezi.....	136
Slika 65: Etnični spori	137
Slika 66: Kreirajmo multikulturnost.....	139
Slika 67: Od doma.....	139
Slika 68: Iskanje boljšega jutri	140
Slika 69: Tretje življenjsko obdobje.....	143
Slika 70: Izobražujmo se vseživljenjsko.....	146
Slika 71: Kakovostno staranje	149
Slika 72: Tudi jaz še živim	150
Slika 73: Zadovoljna sem z življenjem	150
Slika 74: Na kolo za bolj kvalitetno življenje.....	151
Slika 75: Ponovno sva tukaj	152
Slika 76: V dvoje je bolj zanimivo	152
Slika 77: Potrebujem vašo pomoč	154
Slika 78: Še vedno sem polno aktiven.....	154
Slika 79: Tukaj sva, ne odhajava	155

Kazalo tabel

Tabela 1: Indeks globalizacije, spremembe po letih.....	67
Tabela 2: Kazenske ovadbe	69
Tabela 3: Primerjava politike držav EU do »sive ekonomije«.....	78
Tabela 4: Obseg sive ekonomije (v % BDP) v Sloveniji v obdobju od 2003 do 2010	79
Tabela 5: Primerjava sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji, Avstriji, Češki in Sloveniji	82
Tabela 6: Aktivno prebivalstvo v Sloveniji, januar 2010	84
Tabela 7: Stopnja registrirane brezposelnosti, Slovenija, januar 2010	84
Tabela 8: Osnovni kazalniki dohodka in revščine, Slovenija, 2010 – začasni podatki	96
Tabela 9: Gledanost nekaterih TV-organizacij, 2009	102
Tabela 10: Sistem izobraževanja v Sloveniji.....	113
Tabela 11: Prebivalstvo po veroizpovedi, Slovenija, popisa 1991 in 2002	125

Kazalo grafov

Graf 1: Število ovadenih pravnih oseb 2003–2009	69
Graf 2: Obisk kulturnih prireditev prebivalcev v starostni skupini 50-69 let, Slovenija	89
Graf 3: Raba računalniške tehnologije, spremljanje novic in branje knjig, prebivalci 50–69 let, Slovenija	90
Graf 4: Zupanje v institucije v RS Slovenija do 2010	119